

UDC 82.0:821.161.2'06"18"

**TEXTUAL FEATURES OF AHATHANGEL KRYMSKYI'S SHORT PROSE
(ON THE MATERIAL OF THE COLLECTION
"NARRATIVES AND SKETCHES FROM UKRAINIAN LIFE")**

S. Vivchar

PhD (Philology)

Lviv national literary-memorial museum of Ivan Franko

150-152, Ivana Franka Str., Lviv, 79000, Ukraine

solomija.vivchar@gmail.com

Ahathangel Krymskyi's short prose belongs to the early period of his literary work. It includes works from the collection "Narratives and Sketches from Ukrainian Life" (1895).

It combines elements of modernist literature (immersion in the inner world of the character, reflexivity, self-citation, intellectuality) and motives inherent in the narrative of realism (depicting reality, social themes, plot composition).

The thematic diversity of A. Krymskyi's short prose is quite significant, we can distinguish the following range of topics: relations between parents and children, Ukrainian identity, national revival, nostalgia, social injustice, protest against arbitrariness, domestic violence, conflict of generations, abandonment of tradition.

Emotions of A. Krymskyi's characters, their complex inner experiences of anxiety, frustration, depression, painful vulnerability leading to personal disharmony, which turns into neuroses, nervous breakdowns, feelings of unspeakable sadness, loneliness, otherness and fear, deserves special attention.

In his early prose A. Krymskyi uses a number of interesting and innovative techniques, including citations and self-citations, "a text in the text", oneiric motifs, mystical elements, changing the structure of the story, the transition to new models such as contemplation, fragmentation, internal monologue, irony and self-irony.

The question of the autobiographical and pseudo-autobiographical nature of A. Krymskyi's narratives remains debatable. They have certain autobiographical facts and events that could have happened to author in reality, however, it would be incorrect to speculate about the autobiographical nature of these texts, let alone identify the character with the author.

A. Krymskyi with his early prose initiated modernist tendencies in Ukrainian literature, and themes, material and problems on which the author focuses his attention give them Ukrainian artistic color in the European context.

Keywords: A. Krymskyi, collection, Modernism, narratives, short prose, Ukrainian literature

**ТЕКСТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МАЛОЇ ПРОЗИ
АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО
(НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ "ПОВІСТКИ І ЕСКІЗИ З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ")**

С. В. Вівчар

Творчий доробок одного з найвидатніших українських учених-поліглотів упродовж останніх років викликає щораз більше зацікавлення в українському культурному і науковому середовищі. Традиційно найбільше уваги приділяється науковому (орієнталістському та українознавчому) і перекладацькому аспектам спадщини

А. Кримського, з'являються біографічні розвідки про нього. Однак, белетристичний доробок, і особливо проза А. Кримського, все ще залишається недостатньо вивченим, хоча й у цій ділянці теж відчутне певне поживлення інтересу дослідників, серед яких Ю. Ковалів, Г. Останіна, М. Гірняк, М. Дрогомирецька, Ю. Горблянський та інші.

Прозові тексти Агатангела Кримського зі збірки “Повістки і ескізи з українського життя” є предметом дослідження цієї статті. Більшість із них належать до раннього періоду творчості письменника і написані у проміжку між 1890–1894 роками. Спочатку вони друкувалися у львівських періодичних виданнях (“Зоря”, “Правда”, “Зеркало”) та окремими книжечками (які видавав у Львові Іван Франко), а 1893 р. А. Кримський вирішив об'єднати їх у збірку, яку й видав власним коштом у 1895 р. До першого видання увійшли такі твори малої прози, як “Батьківське право”, “Історія однієї подорожі”, “Та хто ж справді тут винен?”, “Перші дебюти одного радикала”, “Сирота Захарко”, “Виривки з мемуарів одного старого гріховецького”, “В народ!”, “Psychopathia nationalis”, “Не порозуміються”. Саме вони стали основою канону малої прози А. Кримського. Трохи згодом він створив оповідання “Дивна пригода”, ескіз “В вагоні (Дорожні сценки. Із щоденника)” і короткий прозовий цикл “Бейрутські оповідання”.

Збірка “Повістки і ескізи з українського життя” видавалася за життя А. Кримського п'ять разів. Перше її видання побачило світ у Коломиї в 1895 р., пізніше були видання в 1902, 1904, 1916 і 1919 роках, однак зміст її щоразу змінювався – автором додавалися або вилучалися ті чи інші тексти, змінювався порядок їхнього розташування, корегувався правопис. П'яте видання збірки, яке побачило світ у 1919 році і про яке сам А. Кримський зазначав, що «допіро в оцьому 5-му виданню друкуються мої “Повістки та ескізи” повно, вже не обскубані ані російською цензурою, ані австрійською прокуратурою, ані охочекомонними галицько-рутенськими “блюстителами нравів”, що турбувалися про “добрий тон у нашому письменстві”» [Кримський 1919, 273], можна назвати найповнішим, однак з нього автор вилучив оповідку “Не порозуміються”, яка стала першою частиною його роману “Андрій Лаговський”.

Твори малої прози А. Кримського не завжди відповідають художнім критеріям класичного оповідання, у них наявні ознаки фрагментарних жанрів – ескізу, нариса, замальовки, щоденникових записів. Сам автор називає їх “повістки”, зазначаючи їхню взаємопов'язаність і переплетення: «...між усіма розкиданими тут речами (включаючи останню – “Не порозуміються”. – С. В.) є якийсь зв'язок: одно оповідання вдирається в друге або продовжує собою друге, скрізь трапляються одні і ті самі типи і т. і. Поясняється воно тим, що всі оці повістки та оповідання – то собі часточки одного довжезного побутового роману...» [Кримський 1895, II]. Далі він зазначає, що майже усі свої записи знищив, залишивши лише декілька “путніших”, а коли трапилася нагода їх надрукувати, то підправив ті “обірвані ескізики” і, додавши до них уривок зі свого щоденника, випустив їх у світ. Українська дослідниця О. Жук визначає повістку як “помежів'я повісті та оповідання” [Жук 2016, 103], а тексти А. Кримського, якщо їх розглядати як частини більшого твору, саме і є таким сплавом більшої та меншої розповідної форми. Водночас кожна з повісток може існувати і як самостійний твір або частина певного циклу (сам А. Кримський у 5 виданні своєї збірки виокремлює цикл “З літопису преславних діянь панків Присташів”, до якого зараховує три тексти: “Жид-погонич” (“Історія однієї подорожі”), “Сирота Захарко”, “В народ!” – поєднані спільною поетикою і персонажами).

Про художню достовірність своїх текстів А. Кримський зазначає: “Вважаю потрібним задалегідь оголосити: в основі своїй усе, що міститься в цій книжці, геть усе щира правда” [Кримський 1895, II], однак водночас залишає собі й певний

простір для маневру, зізнаючись, що «всі ті дійсні події та історії я переказав зовсім не протокольним способом, а таким, що добре таки користав з права “художницької видумки”» [Кримський 1895, III].

Дискусійним залишається питання автобіографічності і псевдоавтобіографічності повісток А. Кримського. Сам автор наполягає на їхній реалістичності і життєвому досвіді, покладеному в їхню основу, стверджуючи: «Я не белетристичне, не “краснописьменське” оповідання складаю, а буквально переказую те, що справді говорилося» [Кримський 1895, 10], а його герой у творах зветься Негг Кругмскі, мешкає він у Москві, винаймаючи кімнату у квартирі німця на прізвище Льове (А. Кримський під час навчання в Лазаревському інституті східних мов справді мешкав на квартирі в п. Льове), у текстах згадуються реальні особи – Кость Арабажин, Костянтин Фрайтаг, брати Дегени. Зважаючи на це, можна стверджувати про наявність певних автобіографічних мотивів (автобіографізму) в малій прозі А. Кримського – він інтегрує у структуру свого тексту події, які могли відбуватися з ним насправді – однак було б некоректно говорити про автобіографічний характер цих повісток, а тим паче ототожнювати головного героя (від імені якого ведеться розповідь) з автором. Дослідник прози А. Кримського Юрій Горблянський зазначає певну розмитість між особистістю автора і героєм літературного твору: “Автобіографічні елементи у творчості А. Кримського мають дуже ускладнену, ускладнену структуру, яку потрібно інтерпретувати як автопсихологічний інтелектуалізм, у якому органічно співіснують і художній вимисел, і психофізіологічно вмотивований, докладно інтертекстуалізований автобіографічний субстрат душі письменника” [Горблянський 2021, 13].

Оповідання А. Кримського написані на межі реалізму і модерну, у момент переходу від однієї парадигми до іншої, який відбувався під впливом розвитку наук, зокрема антропології, психології, філософії, політології, зародження психоаналізу. Крім того, слід враховувати й можливість А. Кримського знайомитися з найновішими на той час трендами в європейській літературі й науці, доступ до яких він, без сумніву, мав і міг читати їх мовами оригіналу (англійською, французькою, німецькою). Як мінімум можна стверджувати про його знайомство з працею австрійського психіатра Ріхарда фон Крафт-Ебінга “*Psychopathia sexualis*” (“Сексуальна психопатія”), перше видання якої побачило світ у 1886 р. Алюзії на цю монографію знаходимо у прозових текстах А. Кримського, зокрема в оповіданні “*Psychopathia nationalis*” і романі “Андрій Лаговський”.

Зі значною імовірністю можна стверджувати і про знайомство А. Кримського з концепціями французького вченого Жана Мартена Шарко, відомого дослідника нервових хвороб, який першим у світі заявив про те, що істерія – це невроз і є порушенням функцій головного мозку, а не структури тіла, як вважали до того часу. Також Ж. Шарко стверджував, що страждати на істерію можуть не лише жінки, а й чоловіки (саме такі персонажі наявні у творах А. Кримського).

У ранніх текстах А. Кримського помітні як елементи літератури модернізму (як-от занурення у внутрішній світ героя, рефлексивність, автоцитатність, інтелектуальність), так і мотиви, притаманні оповіді реалізму (звернення до реальної дійсності, соціальна тематика, побудова сюжетних ліній). В оповіданнях акцент зміщується з реалістичної об’єктивності до притаманної модернізму художньої суб’єктивності.

Саме А. Кримський у своїй малій прозі вперше в українській літературі вустами свого героя заговорив про декаданс: “Я – продукт сучасної цивілізації, я дегенерат, я декадент, я людина з fin de siècle, я неврастенік...” – заявляє Андрій Лаговський, герой повістки “Не порозуміються”, яка в майбутньому переросла в інтелектуальний роман “Андрій Лаговський” [Кримський 1895, 313].

Тематичне різноманіття малої прози А. Кримського є досить значним, і його можна структурувати так:

- дорослішання, стосунки батьків і дітей (“Батьківське право”);
- питання українства, національного відродження, міжнаціональних відносин (“Перші дебюти одного радикала”, “В вагоні”, “Psychopathia nationalis”, “В народ!” і ін.);
- ностальгія за рідним краєм (відчутна майже в усіх творах збірки);
- соціальна несправедливість, протест проти свавілля на різних рівнях (держави над громадянином, батька над сином, класового) (“Батьківське право”, “Історія однієї подорожі”, “Сирота Захарко”);
- проблема стосунків у сім’ї, домашнього насильства і способи її розв’язання (“Та хто ж справді тут винен?!”);
- конфлікт поколінь, відхід від традиції (“Перші дебюти одного радикала”).

Місцем дії своїх творів А. Кримський обирає невеликі українські міста (рідна А. Кримському Звенигородка, вигадане містечко Тихгородка), а також Москву і Київ. У повістках “У вагоні” і частково “Psychopathia nationalis” дія відбувається в потязі, який перебуває між Москвою і Києвом (у першому оповіданні герой від’їздить з Києва, а в другому – прямує до нього з Москви).

Окремої уваги заслуговує передання емоційного стану героїв А. Кримського. Автор майстерно змальовує їхні складні внутрішні переживання тривоги, фрустрації, пригнічення, майже хворобливої ранимості, які призводять до особистісної дисгармонії, що переходить у неврози, нервові зриви, відчуття невимовної туги, самотності, інакшості і страху смерті, що межує із психотичними нападами (“Дивна пригода”, “Psychopathia nationalis”, “Виривки з мемуарів...”, “Не порозуміються”).

Дослідник творчості А. Кримського Ю. Ковалів зазначає, що саме А. Кримський започаткував інтелектуальну експериментальну прозу нового типу [Кримський 2017, 12]. Саме в ранній прозі він застосовує низку цікавих і новаторських на той час прийомів:

- автоцитуння, текст у тексті, оніричні мотиви, містичні елементи;
- текст твору збагачений і прикрашений поетичними вставками – цитуються власні переклади перських та арабських поезій;
- в оповіді цікаві філологічні досліді, цікавинки з поля порівняльної лінгвістики та етимології;
- зміна структури оповіді: замість класичної схеми (зав’язка – розвиток дії – кульмінація – розв’язка) А. Кримський переходить до нових моделей, як-от споглядання, фрагментарність, внутрішній монолог, опис суб’єктивних станів;
- використання фольклорних елементів – народних пісень, приказок, жартів;
- іронія і самоіронія.

Помітною є сюжетна та образна поєднаність творів (наявність спільних героїв, сюжетна пов’язаність). Саме таким особливим типом зв’язку позначені оповідання “Дивна пригода” і “Виривки з мемуарів...”, сконструйовані в такий спосіб, що їх можна сприймати як один твір.

Повістка “Виривки з мемуарів одного старого гріховоди”, написана у формі щоденникових записів одного з героїв оповідання “Дивна пригода”, – це роздум героя про власне змарноване життя. Також у цьому творі наявні мотиви оніризму і містична фабула.

У творах малої прози А. Кримського відсутній притаманний для реалізму дидактизм – автор не повчає, а пропонує читачеві самому вдатися до пошуку відповідей на моральні та етичні виклики, які він вносить у свої тексти. Однак вкраплення критики в цих творах є – виявляється вона у висміюванні псевдопатріотизму і по-верхового українофільства, пародіюванні “ходіння в народ”, пароксизмально-комічно-

сентиментальному показі любові до рідного краю. Цій проблематиці А. Кримський відводить у своїх творах значне місце, використовуючи широку палітру літературних прийомів (починаючи від комічного українофільського пафосу з відповідною лексикою і закінчуючи глибокими філософськими рефлексіями на тему національного відродження).

Наприклад, в оповіданні “В народ!” А. Кримський вдається до карикатуризації самого процесу “ходіння в народ”, який починається з максималістського бажання головного героя, випускника гімназії Павла Котовича, до просвіти й українізації простого міщанського люду. Зазнавши в цих починаннях повного фіаско, гнаний із селянських хат собаками, він переходить до російськомовної лайки: “Зоставлений сам, Котович підвівся. Ну, й лаявся ж він і лаявся на всі заставки, лаявся як тільки тямив найкраще, лаявся в смак (NB. і пересвідчився, що московські лайки – найхльосткіші і найшвидше дають полекшу). Далі він поплентався додому” [Кримський 1895, 229]. Однак, незважаючи на всі трагікомічні пригоди, пафосний патріотизм Котовича набуває щораз химерніших форм – він доходить висновку, що селянство (“мужики”, “хохли необразовані”) недостойне стати підвалиною Української держави, про яку він мріє. Сенсом свого життя він проголошує любов до “неньки України”, ідеал якої сам собі створив.

Подальшого розвитку патріотичні мотиви набувають у повістці “Psychopathia nationalis”, написаній від першої особи. Тут гротескний образ українофіла, вималюваний у попередньому оповіданні, поступово трансформується у втомленого ностальгією, надзвичайно ранимого, невротизованого героя. Живучи в Москві, він страждає від власної роздвоєності, відчуває гнів і неприязнь до всього “кацапського”. А. Кримський, описуючи життя свого героя в Москві, його подорож до Києва, візит до психіатра і від’їзд далі до рідної Звенигородки, демонструє процес еволюції його патріотичних почуттів, які він переживає наче хворобливе кохання: «Я млію. Серце мені зворушилося. З очей збігає щира сльоза; вона падає на деревій і змішується з росяними перлами... Земле моя мила! шепотю я, впоєний: – “рідний мій краю! як я кохаю тебе!”» [Кримський 1895, 284–285].

Водночас герой не втрачає зв’язку з дійсністю, повністю розуміючи свій емоційний стан: “Це чиста хвороба, це psychopathia nationalis. – Психопатія? – Добре! Нехай і так! В усякім разі це дуже мила психопатія. Од такої хвороби я гоїтися не хочу та й не буду: бо я ще й радітиму, коли матиму право вважати себе за такого психопата. Ergo, vivat psychopathia nationalis!! vivat!!” [Кримський 1895, 285].

Інтертекстуальний перегук між персонажами повісток “В народ!” і “Psychopathia nationalis” зауважує і сам А. Кримський: «Тут несподівано, блискавкою, пролинула в моїй голові паралельна згадка про моє оповідання “В народ!”, де я змалював одного шовініста-хлопчака. Хоч я не добачав нічого спільного в тім образі та в собі, але мені на хвилину стало ніби соромно, – чого саме соромно, не тямлю, – а далі, знов таки блискавкою, згадка втікла» [Кримський 1895, 261].

Питаннями національної самобутності українців захоплений і герой нарисів “В вагоні (Дорожні сценки. Із щоденника)”. Текст побудований у формі філософських діалогів головного героя, від імені якого ведеться оповідь, зі своїми попутниками в поїзді. Тут він не просто розмірковує про зросійщення на побутовому рівні, а й порушує проблематику російського імперського гніту щодо українців, заборони української мови, цензури українського друкованого слова – герої твору не можуть виступити проти несправедливості жандарма, адже мають у своїх валізах заборонені в Росії україномовні видання, через які, якщо їх знайдуть під час обшуку, вони можуть потрапити в халепу. Тому герой повістки не сміє виразити свій гнів та обурення і шукає заспокоєння в арабській поезії.

Питання українства глибоко хвилювало А. Кримського, і це відбилося практично на всій його творчості й науковому доробку.

Отже, можна стверджувати, що А. Кримський своїми ранніми повістками започаткував модерністські тенденції в українській літературі, а зважаючи на теми, матеріал і проблематику творів, цей тип модернізму можна назвати ментально українським.

ЛІТЕРАТУРА

- Агатангел Кримський. Нариси життя і творчості.** Київ, 2006.
- А. Ю. Кримський. Бібліографічний покажчик.** Київ, 2016.
- Галип Т. Повістки і ескізи з українського життя А. Кримського // **Буковина**, 1896, 7 (19) липня. Ч. 77. [Підпис: Т. Г.].
- Гнатюк М. Літературознавчі концепції в Україні другої половини ХІХ – початку ХХ сторіч. Львів, 2002.
- Горблянський Ю. Інтелектуалізм у художній прозі Івана Франка та Агатангела Кримського // **Іван Франко: Дух, наука, думка, воля.** Матеріали Міжнар. наук. конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народж. І. Франка (Львів, 27 верес. – 1 жовт. 2006 р.). Т. 2. Львів, 2010.
- Горблянський Ю. П. Художня проза Агатангела Кримського. Автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук. Львів, 2021.
- Гундорова Т. **Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму: Постмодерна інтерпретація.** Київ, 2009.
- Гундорова Т. **Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: есеї.** Київ, 2012.
- Дрогомирецька М. М. **Генетично-функціональні аспекти поетики (“Повістки і ескізи з українського життя” Агатангела Кримського).** Автореферат дисертації на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук (доктора філософії). Львів, 2019.
- Дрогомирецька М. Історико-функціональні аспекти збірки Агатангела Кримського “Повістки і ескізи” // **Актуальні питання суспільних наук та історії медицини: Спільний українсько-румунський науковий журнал**, 2017, № 1 (13).
- Епістолярна спадщина Агатангела Кримського (1890–1941): в 2 т. Т. 1. 1890–1917.** Київ, 2005.
- Жук О. Повістка як жанровий різновид та авторське визначення жанру: ідейний зміст та художня структура // **Українське літературознавство.** Вип. 80. Львів, 2016.
- Ільницький М. Динаміка стилів українського модернізму // Ільницький М. **Знаки доби і грані таланту.** Київ, 2014.
- Кримський А. **Повістки і ескізи з українського життя.** Коломия – Львів, 1895.
- Кримський А. **Повістки та ескізи з українського життя (1890–1894).** Київ, 1919.
- Кримський А. **Виривки з мемуарів одного старого гріховеда: Вибране.** Київ, 2017.
- Останіна Г. Г. **Агатангел Кримський. Особливості поетики художньої творчості.** Київ, 2008.
- Павличко С. **Дискурс модернізму в українській літературі.** Київ, 1999.
- Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. /** За ред. М. Зубрицької. 2-е вид., допов. Львів, 2002.
- Франко І. Я. Наша поезія в 1901 році // Франко І. Я. **Зібрання творів: у 50 т. Т. 33.** Київ, 1982.

REFERENCES

- Ahathanhel Kryms'kyu (2006), *Narysy zhyttya i tvorchosti*, O. D. Vasylyuk (ed.), A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine, Kyiv. (In Ukrainian).
- A. Yu. Kryms'kyu (2016), *Bibliohrafichnyy pokazhchyk*, Yu. M. Kochubey (ed.), A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine, Kyiv. (In Ukrainian).
- Halip T. (1896), *Povistky i eskizy z ukraiyins'koho zhytya A. Kryms'koho*, in *Bukovyna*, No. 77. (In Ukrainian).

- Hnatyuk M. (2002), *Literaturoznavchi kontseptsii v Ukrayini druhoyi polovyny XIX – pochatku XX storich*, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv. (In Ukrainian).
- Horblyans'kyi Yu. (2010), “Intelektualizm u khudozhniy prozi Ivana Franka ta Ahatanhela Kryms'koho”, in *Ivan Franko: Dukh, nauka, dumka, volya*, Materialy Mizhnar. nauk. konhresu, prysvyachenoho 150-richchyu vid dnya narodzh. I. Franka (L'viv, 27 veres. – 1 zhovt. 2006 r.), Vol. 2, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2010, pp. 688–694. (In Ukrainian).
- Horblyans'kyi Yu. P. (2021), *Khudozhnya proza Ahatanhela Kryms'koho*, Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya nauk. stup. kand. filol. nauk, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv. (In Ukrainian).
- Hundorova T. (2009), *ProYavlennya slova. Dyskursiya rann'oho ukrayins'koho modernizmu: Postmoderna interpretatsiya*, 2nd ed., Krytyka, Kyiv. (In Ukrainian).
- Hundorova T. (2012), *Tranzytna kul'tura. Symptomy postkolonial'noyi travmy: eseyi*, Hrani-T, Kyiv. (In Ukrainian).
- Drohomyrets'ka M. M. (2019), *Henetychno-funktional'ni aspekty poetyky (“Povistky i eskizy z ukrayins'koho zhyttya” Ahatanhela Kryms'koho)*, Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya nauk. stup. kand. filol. nauk (doktora filosofiyi), Ivan Franko National University of Lviv, Lviv. (In Ukrainian).
- Drohomyrets'ka M. (2017), “Istoryko-funktional'ni aspekty zbirky Ahatanhela Kryms'koho ‘Povistky i eskizy’”, in *Aktual'ni pytannya suspil'nykh nauk ta istoriyi medytsyny: Spil'nyy ukrayins'ko-rumuns'kyi naukovyy zhurnal*, No. 1 (13), pp. 94–97. (In Ukrainian).
- Epistolyarna spadshchyna Ahatanhela Kryms'koho (1890–1941): in 2 v.* (2005), L. V. Matvyeyeva (ed.), Vol. 1: 1890–1917, A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies, NAS of Ukraine, Kyiv. (In Ukrainian).
- Zhuk O. (2016), “Povistka yak zhanrovyy riznovyd ta avtors'ke vyznachennya zhanru: ideynyy zmist ta khudozhnya struktura”, in *Ukrayins'ke literaturoznavstvo*, No. 80, pp. 101–107. (In Ukrainian).
- Il'nyts'kyi M. (2014), “Dynamika styliv ukrayins'koho modernizmu”, in *Il'nyts'kyi M. Znaky doby i hrani talantu*, Klio, Kyiv, pp. 47–108. (In Ukrainian).
- Kryms'kyi A. (1895), *Povistky i eskizy z ukrayins'koho zhyttya*, Kolomyya. (In Ukrainian).
- Kryms'kyi A. (1919), *Povistky ta eskizy z ukrayins'koho zhyttya (1890–1894)*, 5th ed., Drukarnya Ukrayins'koho naukovohto tovarystva, Kyiv. (In Ukrainian).
- Kryms'kyi A. (2017), *Vyryvky z memuariv odnogo staroho hrikhovody: Vybrane*, Akademiya, Kyiv. (In Ukrainian).
- Ostanina H. H. (2008), *Ahatanhel Kryms'kyi. Osoblyvosti poetyky khudozhn'oyi tvorchosti*, Tvim inter, Kyiv. (In Ukrainian).
- Pavlychko S. (1999), *Dyskurs modernizmu v ukrayins'kiy literaturi*, Lybid', Kyiv. (In Ukrainian).
- Slovo. Znak. Dyskurs: Antolohiya svitovoyi literaturno-krytychnoyi dumky XX st.* (2002), M. Zubryts'ka (ed.), 2nd ed., Litopys, Lviv. (In Ukrainian).
- Franko I. Ya. (1982), “Nasha poeziya v 1901 rotsi”, in Franko I. Ya., *Works in 50 volumes*, V. 33, Naukova dumka, Kyiv, pp. 172–198. (In Ukrainian).

С. В. Вівчар

**Текстуальні особливості малої прози Агатангела Кримського
(на матеріалі збірки “Повістки і ескізи з українського життя”)**

Мала проза Агатангела Кримського належить до раннього періоду його творчості. До неї зараховуємо твори зі збірки “Повістки і ескізи з українського життя” (1895). У ній поєднані елементи літератури модернізму (занурення у внутрішній світ героя, рефлексивність, автоцитатність, інтелектуальність) і мотиви, притаманні оповіді реалізму (відображення дійсності, соціальна тематика, сюжетна композиція).

Тематичне різноманіття малої прози А. Кримського є досить значним, можна виділити таке коло тем: стосунки батьків і дітей, питання українства, національного відродження, ностальгія за рідним краєм, соціальна несправедливість, протест проти свавілля, домашнє насильство, конфлікт поколінь, відхід від традиції.

Окремої уваги заслуговує передання емоційного стану героїв А. Кримського, їхні складні внутрішні переживання тривоги, фрустрації, пригнічення, майже хворобливої ранимості,

які призводять до особистісної дисгармонії, що переходить у неврози, нервові зриви, відчуття невимовної туги, самотності, інакшості і страху.

У своїй ранній прозі А. Кримський застосовує низку цікавих, новаторських на той час прийомів, серед яких цитування й автоцитування, текст у тексті, оніричні мотиви, містичні елементи, зміна структури оповіді, перехід до нових моделей, як-от споглядання, фрагментарність, внутрішній монолог, опис суб'єктивних станів, іронія і самоіронія.

Дискусійним залишається питання автобіографічності і псевдоавтобіографічності повісток А. Кримського. У них наявні певні автобіографічні факти і події, які могли відбуватися з ним насправді, однак було б некоректно говорити про автобіографічний характер цих повісток, а тим паче ототожнювати головного персонажа твору з автором.

А. Кримський своїми ранніми повістками започаткував модерністські тенденції в українській літературі, а зважаючи на теми, матеріал і проблематику творів. надав їм українського звучання в європейському контексті.

Ключові слова: А. Кримський, збірка, мала проза, модернізм, повістка, українська література

Стаття надійшла до редакції 7.04.2021